

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Nyilvánosság kizárása a tárgyalásról, illetve az ilyen eljárás során
beszerzett adatok, keletkezett iratok megismerhetősége
a polgári peres eljárásban**

Szerző:

Dr Varjasi Erika

a Nyíregyházi Járásbíróság bírója

Nyíregyháza,

2013. július 31.

Alapvető polgárjogi alapelv a tárgyalás nyilvánossága, melyet nemzetközi egyezmények mellett a hazai jogszabályok is rögzítenek.

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikk 1. pontja kimondja, a bíróság előtt mindenki egyenlő. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. A sajtót és a nyilvánosságot ki lehet zárni a tárgyalás egy részéről vagy az egész tárgyalásról erkölcsi okból, a demokratikus társadalom közrendjének, vagy az állam biztonságának védelme érdekében, amikor a felek magánéletének érdekei azt követelik, mindpedig a bíróság által feltétlenül szükségesnek ítélt mértékben, az olyan körülmények fennállása esetén, amikor a nyilvánosság ártana az igazságszolgáltatás érdekeinek; azonban minden büntető vagy polgári ügyben hozott ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, kivéve ha a fiatalok érdekei mást kívánnak, vagy ha az eljárás házassági jogvitára vagy gyermekek gyámságára vonatkozik.

Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Európai Emberi Jogi Egyezmény is alapjogként határozza meg a tárgyalás nyilvánosságát és az ítélet nyilvános kihirdetését. A tárgyalóterembe való belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban részt vevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné (6. cikk 1. pont).

Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (1) bekezdése rögzíti, mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 12.§.(1) bekezdése szerint a bíróság tárgyalása - ha törvény kivételt nem tesz - nyilvános.

(2) A bíróság a tárgyaláson hozott határozatát nyilvánosan hirdeti ki.

13. §. (3) A bíróság e törvényben meghatározott határozata - e törvény rendelkezései szerint - bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen és díjmentesen hozzáférhető.

A bíróságok működésének, a tárgyalás nyilvánossága demokratikus alapelv, mely a jogi és társadalmi kontroll biztosítását szolgálja, egyben a bíróság nevelő feladatának egyik eszköze.

A fentiekkel összhangban alapelveként mondja ki a hatályos polgári peres eljárásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 5.§. (1) bekezdése, hogy a bíróság - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a felek közötti jogvitát nyilvános tárgyaláson bírálja el.

Ez azt jelenti, hogy a tárgyaláson nemcsak a felek és az eljárásban résztvevő személyek, hanem rajtuk kívül bárki (hallgatóság, sajtó képviselői) megjelenhet, illetőleg azt is, hogy a tárgyaláson valamennyi eljárási cselekmény - a határozathozatal céljából tartott tanácskozás kivételével - nyilvánosan megy végbe.

A nyilvánosság kiterjed a tárgyaláson kép- illetőleg hangfelvétel készítésére is (Pp. 134/A.§.) - a bíróság által meghatározott módon.

A bírósághoz beérkező, valamint az eljárás során keletkezett iratok, tett nyilatkozatok, vallomások, az azokról felvett jegyzőkönyvek rögzítik azokat az adatokat, melyek alapján bírálható el a konkrét jogvita. Ezen adatok igen eltérőek, a jogviszony jellegéből adódóan különböző társadalmi, gazdasági vagy közhatalmi kapcsolatokból származnak, melyek a hatályos jogszabályi rendelkezések szerint különböző adat- és titokvédelmi kategóriákba sorolhatóak, ami a bírósági eljárás során sem hagyható figyelmen kívül.

Ezen jogszabályi rendelkezésekkel harmonizálva mondja ki a Pp. 5.§. (2) bekezdése, hogy a bíróság a nyilvánosságot indokolt határozatával az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről kizárhatja, ha az minősített adat, üzleti titok vagy külön törvényben meghatározott más titok megőrzése végett feltétlenül szükséges. A bíróság a nyilvánosságot a közérkölc védelmében, kiskorú védelmében, valamint az ügyfél kérelmére abban az esetben is kizárhatja, ha az a fél személyiségi jogainak védelme érdekében indokolt. A bíróság a nyilvánosságot különösen indokolt esetben a tárgyalásnak a tanúkihallgatással

érintett részéről akkor is kizárhatja, ha a tanú adatainak zártan kezelését rendelte el, és a zárt tárgyaláson történő meghallgatás a tanú, illetve hozzátartozója életének, testi épségének a megóvása érdekében feltétlenül szükséges.

(3) A bíróság a tárgyalás során hozott határozatát nyilvánosan hirdeti ki.

A minősített adat, üzleti vagy külön törvényben meghatározott titok megőrzése végett, a közérkölc, kiskorú, tanú valamint hozzátartozója védelme érdekében a bíróság a nyilvánosság kizárásáról hivatalból dönt, míg a fél személyiségi jogaira hivatkozással csak a fél kérelmére kerülhet sor a nyilvánosság kizárására. A bíróság végzését indokolni köteles, mely határozat ellen külön fellebbezésnek helye nincs.

A fenti rendelkezéshez hasonlóan szintén kizárható a nyilvánosság a Pp. XVIII. fejezetében szabályozott gondnokság alá helyezési eljárásban, ha az alperes személyiségi jogainak védelme érdekében az indokolt (Pp.309.§.).

A Pp. 5. § (2) bekezdésétől túlmenően azonban a gondnokság alá helyezés iránti perben nemcsak a személyiségi jogaiban fenyegetett alperes kérelmére, hanem erre tekintettel - az alperes érdekében, és jogainak védelme érdekében - a felperes kérelmére is ki lehet a nyilvánosságot zárni.

A nyilvánosság kizárásának különös esetei találhatóak a Pp. XV-XVII. fejezeteiben szabályozott személyi állapottal kapcsolatos alábbi perekben:

- házassági perekben (XV. fejezet), melyek alatt a Pp.276.§. (2) bekezdése szerint a házasság érvénytelenítése, továbbá érvényességének, illetőleg létezésének vagy nemlétezésének megállapítása iránt indított pereket, valamint a házassági bontópereket kell érteni.

(A törvény indokolása szerint a házassági perekben a családi élet intimitásának tiszteletben tartásához fűződő emberi jog biztosítása indokolja, hogy a nyilvánosság kizárására egyéb feltételek hiányában is, és a felek bármelyikének kérelmére sor kerülhessen.)

- apasági és a származás megállapítása iránti egyéb perekben (XVI. fejezet) mely hasonlóan a házassági perekhez - gyűjtőfogalom, amely négy pertípust takar: apaság megállapítása iránti per, apaság vélelmének megdöntése iránti per, annak a megállapítása iránti per, hogy az anya utólagos házasságkötésének hatálya kiterjed a gyermekre és az anyaság megállapítása iránti per.

- szülői felügyelet megszüntetése iránti perben (XVII. fejezet), mely fejezet szabályozza a szülői felügyeleti jog visszaállítása iránti pereket is.

(A 4/1987. (VI. 14.) IM rendelet 46. § (2) bekezdése értelmében a szülői jogok kiterjesztése, illetőleg korlátozása iránti [Csjt. 72/B. § (3) bek.] perekre, valamint, ha a kapcsolattartásra való feljogosításról [Csjt. 92. § (3) bek.], vagy egyébként a kapcsolattartásról [Csjt. 92. § (4)-(5) bek.] a bíróság dönt, ezekre a perekre is a szülői felügyelet megszüntetése, illetőleg visszaállítása iránti perek szabályait kell megfelelően alkalmazni.)

Kiemelendő, hogy ezen eljárásokban a tárgyalásról a nyilvánosság kizárására irányuló kérelmet indokolni nem kell, nem szükséges a Pp. 5.§. (2) bekezdésében foglaltakra való hivatkozás, a feltételek fennállásának vizsgálata, sőt a Pp. 284.§. (1). bek. alapján ezen jogára a bíróság a felet figyelmeztetni köteles, mely kötelezettség a jogi képviselővel eljáró fél (felek) esetén is terheli.

Ezen túlmenően a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. tv. 80.§-a, valamint a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. tv. 89.§-a is lehetővé teszik a fél kérelmére a tárgyalásról a nyilvánosság kizárását akkor is, ha annak a Pp. általános rendelkezéseiben meghatározott feltételei nem állnak fenn.

Nyilvánosság kizárása esetén a tárgyaláson a bíróság tagján (tagjain kívül) a felek, képviselőik és az éppen meghallgatott személy vehet részt, a Pp. 134/A.§. (1) bekezdéséből következően a tárgyaláson kép-, illetve hangfelvétel (a jegyzőkönyv-készítés céljára történő hangfelvétel-rögzítés kivételével) nem készíthető.

A bírósági eljárásban részt vevő felek (képviselői) jogosultságába tartozik, hogy a bírósági eljárásban keletkezett adatokat saját céljából kezelje, és e során felhasználja, ennek keretében felvilágosítást kérhet, az iratokat megtekintheti, azokról másolatot kérhet, kivonatot készíthet. Ez a jog, eltérő terjedelemben, de az eljárásban részt vevő egyéb személyeket (beavatkozót, a Pp. 181.§. (1) bekezdésben meghatározott körben a szakértőt), illetőleg bizonyos feltételekkel a perben nem álló harmadik személyt is megilleti, mivel a bírósági tárgyalás, eljárás alapelvéből következően a tájékoztatási jog bárkit megillet.

Az iratok megtekintésére, másolatok készítésére vonatkozó rendelkezések a Pp. VII. fejezetében az egyéb általános szabályok között találhatóak.

A Pp. 119.§. (1) szerint a felek, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői a per iratait - a határozatok tervezeteinek és az esetleges különvéleménynek kivételével - a per bármely szakaszában külön engedély nélkül megtekinthetik és azokról maguknak másolatokat (kivonatokat) készíthetnek. Olyan tárgyalásról készült jegyzőkönyvet azonban, amelyről a nyilvánosságot minősített adat megőrzése végett zárták ki, illetve a minősített adatot tartalmazó egyéb okiratot lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem szabad. Ilyen ügyben az iratok megtekintésének is csak a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott engedély, valamint az abban meghatározott szabályok alapján a bíróság elnöke által megállapított feltételek mellett van helye.

(2) A felek, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői az eljárás során az üzleti titkot, hivatásbeli titkot vagy a külön törvényben meghatározott, az (1) bekezdésben nem említett más titkot tartalmazó iratok esetében - a titok megtartásának kötelezettségét tartalmazó, írásba foglalt nyilatkozat megtétele mellett -, az eljáró bíró által megállapított rendben és szabályok szerint gyakorolhatják az iratbetekintési és másolatkészítési jogot. Ha azonban a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult a 192. § (3) bekezdése alapján határidőben úgy nyilatkozott, hogy az üzleti titkot vagy hivatásbeli titkot tartalmazó irat megismeréséhez nem járul hozzá, a bíróságon és a jegyzőkönyvvezetőn (leírón) kívül az irat ezen titkot tartalmazó részét más nem tekintheti meg, azt lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem szabad. Ha a per tárgyát annak eldöntése képezi, hogy az okirat tartalma közérdekű adatnak minősül-e, az eljárás során ezen okiratot megismerni nem lehet, és az az eljárás jogerős befejezése után is csak a per eldöntéséhez képest tekinthető meg, illetve másolható le; e rendelkezést a bíróságra, a jegyzőkönyvvezetőre (leíróra) és arra a perbeli személyre, aki az iratot benyújtotta, nem kell alkalmazni.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott személyeken kívül - a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvényben szabályozott tájékoztatás kivételével - az eljárásról felvilágosítás annak adható, akinek az eljárás lefolytatásához, illetve annak eredményéhez jogi érdeke fűződik. Az eljáró bíróság elnöke - az ehhez fűződő jogi érdek igazolása után - engedélyezi az iratok megtekintését, az azokról való másolat és kivonat készítését, illetve a szükséges felvilágosítás megadását. Az (1)

bekezdésben említett jegyzőkönyv, valamint az (1) vagy (2) bekezdésben meghatározott titkot tartalmazó irat megtekintését, valamint azok tartalmáról való felvilágosítás adását, továbbá a (2) bekezdésben meghatározott titkot tartalmazó iratról való másolat és kivonat készítését kizárólag a minősítő vagy a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult által adott megismerési engedélyben vagy felmentésben feltüntetett személy részére lehet engedélyezni.

(4) Az iratok megtekintése és a másolatkészítés során a 171/A. § rendelkezéseit alkalmazni kell.

(5) A fél, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személy, valamint azok képviselője írásban vagy a tárgyaláson kérheti, hogy a részére kiadható iratot elektronikus formában az általa megjelölt e-mail címre továbbítsa a bíróság, ha az irat

a) elektronikus formában,

b) elektronikus okiratként vagy

c) a papíralapú okirat elektronikus másolataként a bíróságnál rendelkezésre áll.

(5a) Az (5) bekezdésben meghatározott esetben az irat továbbításáért nem kell illetéket fizetni.

Az irat akkor áll elektronikus formában rendelkezésre [119. § (5) bekezdés a) pont], ha a bíróság a papír alapú iratot informatikai eszköz alkalmazásával szerkesztette meg; az elektronikus formában rendelkezésre álló irat nem hiteles kiadmány, az bizonyítékként nem használható fel.

(6) Bíróság, ügyészség, közjegyző, bírósági végrehajtó, nyomozó hatóság vagy közigazgatási hatóság megkeresésére - törvényben meghatározott feladataik ellátásához szükséges mértékben - a bíróság a per iratait vagy azok másolatát (kivonatát) megküldi, illetve azokba betekintést engedélyez.

A Pp. 119.§. (7) bekezdése a jogosultak körét kiszélesítette, a jogerős ítéletek megismerhetőségét a (7) és (8) bekezdésben írt módon, a (9) bekezdésben meghatározott kivételekkel bárki számára lehetővé teszi:

(7) Az ítéletről és az ítélettel szembeni perorvoslat során hozott, az alsóbb fokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzésről a per jogerős befejezését követő három hónap eltelté után a bíróságnak fizetendő oldalanként háromszáz forint, de határozatonként legfeljebb ötezer forint díj ellenében bárkinek anonimizált másolat adható. A határozatban szereplő természetes személyek azonosítását lehetővé tevő adatokat olyan módon kell törölni, hogy az ne járjon a megállapított tényállás sérelmével; egyebekben a határozatban szereplő egyes személyeket az eljárásban betöltött szerepüknek megfelelően kell megjelölni.

(8) A (7) bekezdésben meghatározott másolatban nem kell törölni:

a) törvény eltérő rendelkezésének hiányában az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó személy nevét és beosztását, ha az adott személy az eljárásban közfeladatának ellátásával összefüggésben vett részt;

b) a meghatalmazottként eljáró jogi képviselő nevét;

c) az egyesület vagy alapítvány képviselőjének nevét;

d) a közérdekből nyilvános adatokat.

(9) Nem adható másolat a (7) bekezdés alapján az olyan határozatról, mely az (1) és (2) bekezdésben meghatározott titkot tartalmaz, továbbá azon határozatról, melyet a XV-XVIII. Fejezetben meghatározott vagy olyan perben hoztak, amelyben a bíróság a nyilvánosságot a tárgyalásról vagy annak egy részéről kizárta.

A peres eljárás során felvilágosítás nyújtásáról, másolat készítéséről, melléklet kiadásáról a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (BÜSZ.) tartalmaz további rendelkezéseket.

10. § (1) Az iroda törvényben meghatározott személyeknek és képviselőjüknek ad felvilágosítást, lehetővé teszi az iratok megtekintését, másolatok vagy jegyzetek készítését (a továbbiakban együtt: felvilágosítás). Az eljárásban részt nem vevő személy részére a bíróság elnöke engedélyezheti a felvilágosítást, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy azt törvény egyébként lehetővé teszi.

(2) Az egészségügyi intézet (orvos) által a bíróság megkeresésére megküldött iratról az iroda az eljáró tanács elnökének az engedélyével adhat felvilágosítást az (1) bekezdésben megjelölt személyeknek.

(3) A zárt tárgyalásról készült jegyzőkönyvről csak a tárgyaláson való részvételre jogosult személynek vagy képviselőjének adható felvilágosítás.

(4) A határozat tervezetéről, a tanácskozási jegyzőkönyvről, a különvéleményről, a tanács tagjainak a feljegyzéseiről felvilágosítás nem adható.

13. § (1) A külön jogszabályban megjelölt azon személyek, akik az ügyben iratbetekintési joggal rendelkeznek, az ügy iratairól - kivéve, ha az iratról másolat adását jogszabály kizárja - hiteles vagy nem hiteles másolatot kaphatnak.

A minősített adat fogalmát, azt, hogy mi minősül minősítéssel védhető közérdeknek, a minősítés szintjeit a minősítés menetét, a minősítésre jogosultak körét, illetőleg a minősített adat kezelésének részletes szabályait a a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény rögzíti, míg további, a polgári perben alkalmazandó rendelkezéseket a Pp. 124.§.(6), 192.§.(2), 192/A.§-i tartalmazzák.

A jogszabályi rendelkezések egybevetésével kimondható, hogy a jelenlegi szabályozás szerint a polgári peres eljárás során a minősített adat védelme teljes körűen biztosított, egyrészt mivel az eljáró bírónak már a keresetlevél benyújtásakor hivatalból észlelnie kell, ha a keresetlevél minősített adatot tartalmaz (az eljárási törvény a további eljárásra kötelező előírást tartalmaz), másrészt az olyan tárgyalásról készült jegyzőkönyvet, amelyről a nyilvánosságot minősített adat megőrzése végett zárták ki, illetve a minősített adatot tartalmazó egyéb okiratot lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem szabad. Az iratok megtekintésének is csak a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott engedély, valamint az abban meghatározott szabályok alapján a bíróság elnöke által megállapított feltételek mellett van helye, az ítéletről anonimizált másolat nem adható ki.

Az üzleti titokról a Ptk. 81.§. (2), (3) bekezdése rendelkezik. E szerint üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult - ide nem értve a magyar államot - jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértené vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.

(3) Nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos

adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz - így különösen a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz - való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

A polgári perrendtartás az üzleti titok védelmét iratbetekintési szabályokkal, továbbá a tanúzási akadályok és az iratbeszerzési korlátozások révén biztosítja.

Ezen titok védelme azonban nem olyan abszolút jellegű, mint a minősített titoké, mivel a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult kifejezett nyilatkozata (Pp.119.§.(2), 192.§.(3) bekezdés) nem szükséges, azaz amennyiben a megadott határidőben nyilatkozatot nem tesz, a hozzájárulását megadottnak kell tekinteni. Ezen esetben az iratok megtekintésén túlmenően a Pp. 119.§.(2) bekezdésében meghatározott feltételekkel másolat készítésére is lehetőség van, amennyiben a jogosult előzetesen a titok megtartásának kötelezettségét tartalmazó, írásba foglalt nyilatkozatot tesz, azzal, hogy a jogait csak a perben eljáró bíró által megállapított rendben és iratbetekintési, másolat és feljegyzés készítési szabályok betartása mellett gyakorolhatja (az üzleti titok megsértésére vonatkozó polgárjogi következmények terhével).

Az üzleti titokkal azonos védelemben (Pp.5.§.(2), 119.§.(2),(3)) részesülnek a külön törvényben meghatározott, de minősített adatnak nem minősülő titkok, melyek polgári perben a leggyakrabban előforduló fajtái

- adótitok (az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII törvény 53.§.),
- banktitok (a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 50-55.§.),
- biztosítási titok (a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. tv. 153.§.),
- értékpapírtitok (a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. tv. 369.§.),

- társadalombiztosítási titok (a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény 42.§.),
- pénztártitok (az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. tv. 40/A-40/B.§.), stb..

Szintén titokvédelemben részesülnek a hivatásbeli titkok, melyet a Pp. a 119.§. (2) bekezdésétől eltérően az 5.§.(2) bekezdésében külön nem említ. Ezek közül a legtipikusabbak:

- ügyvédi titok (az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. tv. 8.§.),
- orvosi titok (az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. tv. 25.§.),
- közjegyző titok (a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. tv. 9.§.) stb.

Egyértelmű azonban, hogy a Pp. 5.§.(2) bekezdésében írt rendelkezés ezen titkok esetén is alkalmazandó, részben mivel külön törvényben meghatározott titokról van szó, illetőleg a Pp.119.§. (2) bekezdésében írt rendelkezés ezáltal nyer értelmet.

A peres eljárás során ezen titkok védelme az üzleti titokra vonatkozó szabályok szerint alakul a BÜSZ. 10.§.(2) bekezdésében írt kiegészítéssel.

Mennyiben valósul meg azonban a titokvédelem, amennyiben a bíróság a tárgyalásról a nyilvánosságot a közérkölc, kiskorú, a fél személyiségi jogainak védelme érdekében, valamint Pp. XV-XVIII. fejezeteiben szabályozott eljárásban, illetőleg külön törvényben meghatározott eljárások során az ügyfél kérelmére zárja ki?

Ezen esetekben, de kizárólag csak a nyilvánosság kizárásával megtartott tárgyalásról készült jegyzőkönyvről való felvilágosítás adásáról (mely felvilágosítás alatt a jegyzőkönyv megtekintése, arról másolat, jegyzet készítése is értendő a BÜSZ. 10.§.(1) alapján) a BÜSZ. 10.§. (3) bekezdése tartalmaz kifejezett rendelkezést, mely szerint a zárt tárgyalásról készült jegyzőkönyvről csak a tárgyaláson való részvételre jogosult személynek vagy képviselőjének adható felvilágosítás.

Az ilyen eljárások során keletkezett további iratokról felvilágosítás (másolat) kérése esetén tiltó rendelkezés hiányában - mivel az eljáró bírónak e körben jogszabályon alapuló mérlegelési joga nincs - a

Pp. 119.§. (1) bekezdésében írt általános szabály az irányadó, tehát a Pp. 119.§. (1) bekezdésben meghatározott személyek, illetőleg a (3) bekezdésben írt feltételek esetén az ott megjelölt személy - a 119.§. (1) bekezdésben és a BÜSZ 10.§. (4) bekezdésében írt iratok kivételével - az iratokat megtekinthetik, arról másolatot készíthetnek, kérhetnek. E vonatkozásban korlátot a Pp. 119.§. (4) bekezdése (mely szerint a Pp. 171/A.§. rendelkezéseit alkalmazni kell), illetőleg a 119.§. (9) bekezdése tartalmaz.

Megállapítható, hogy a fenti okokból, illetőleg eljárások során a tárgyalásról a nyilvánosság kizárása, valamint a Pp. 119.§. (1), (2) bekezdései és a BÜSZ. 10.§. (3) bekezdése nem harmonizál:

nyilvánosság kizárása esetén a tárgyaláson a felek, képviselői, a meghallgatott személyen kívül más nem lehet jelen, ugyanakkor jegyzőkönyv másolat a BÜSZ. 10.§. (3) bekezdésben meghatározott személyeknek (akik, megjegyzendő, nem csak a tárgyaláson jelen volt személyek, hanem a tárgyaláson való részvételre jogosult személy vagy képviselője lehetnek) kiadható.

Így amennyiben a Pp. 5.§.(2), valamint 309.§.(1) bekezdéseiben meghatározott feltételek fennállása esetén a nyilvánosság kizárására „célhoz kötötten” a közerkölcs, kiskorú, a fél személyiségi jogai, tanú vagy hozzátartozója védelmében kerül sor, a védelem nem teljes körű, mivel iratmásolat kiadása folytán a tárgyalás anyaga harmadik személy részére is hozzáférhető lehet, azt a másolat kiadását kérő jogosult korlátozó rendelkezés hiányában tárgyaláson kívül felhasználhatja, másnak megmutatja, a „zárt tárgyalás” ezzel formálissá válhat.

Ugyanez a helyzet a Pp. XV-XVII. fejezeteiben szabályozott személyi állapottal kapcsolatos, valamint az 1997. évi XI. tv. 80.§-a, és 1995. évi XXXIII. tv. 89.§-a szerinti perekben is, azzal, hogy ezen eljárásokban a nyilvánosság kizárása korlátlan, a jogosult részéről legtöbbször nem fogalmazódik meg, mi az a jog, mely védelme érdekében terjesztette elő kérelmét.

A gyakorlatban a bírósági eljárások során - különösen házasság felbontása iránti perekben - terjesztenek elő a felek ilyen kérelmet, ez esetben az eljáró bíró a tárgyalásról a nyilvánosságot kizárja.

Bár a Pp. a házasság felbontása iránti perekben adja meg a felek részére ezen jogosultságot, azonban házasság felbontása iránti kereset benyújtása esetén a felek általában további igényt (igényeket)

is érvényesítenek (így keresethalmaz keretében kérhetik a kiskorú gyermek elhelyezését, kapcsolattartás szabályozását, gyermek, ill. házastársi tartás megállapítását, vagyoni jogi igények rendezését, stb.).

Ilyen esetben a tárgyalás egy részéről történik meg a nyilvánosság kizárása, míg további keresetek tárgyalása során a tárgyalás nyilvános marad.

A fél vagy felek a nyilvánosság kizárását általában a bontóok(ok) miatt, vagy azért kérik, hogy - különösen elmérgesedett viszony esetén - a házastárs hozzátartozói, esetleg más személyek a tárgyalás során ne legyenek jelen.

A bontóok azonban elkerülhetetlenül előhozódik a gyermekelhelyezési kereset tárgyalásánál (mint gyermeknevelésre alkalmasságot kizáró ok), többször a házassági vagyonmegosztásnál, az elszámolás során, lakáshasználat szabályozásánál, mely keresetek tárgyalása során a tárgyalás nyilvános, tehát bárki jelen lehet.

Így amennyiben harmadik személy élni kíván ezen jogával, a bíróság (akár ugyanazon tárgyaláson is) külön hallgatja meg a feleket és a megidézett személyeket a házasság felbontása, majd ismételten külön az egyéb keresetek tárgyában, mely utóbbi során a jelenlévő személy olyan adatokról is tudomást szerezhet, mely védelmében lett a nyilvánosság részben kizárva.

Ezen helyzetre részben megoldás lehet, ha a bíróság a feltételek fennállása esetén a Pp. 5.§. (2) bekezdése második vagy harmadik mondatában meghatározott valamely okból a nyilvánosságot további keresetek tárgyalásáról is kizárja. E döntés során azonban a bírósági eljárásban érvényesülő alapjogok (azaz alkotmányos alapelvek: a nyilvánosságon keresztül megvalósuló társadalmi kontroll, a jogbiztonságból következő egyértelműség és kiszámíthatóság, a tisztességes eljáráshoz való jog,) és a perben részt vevő személyek személyes jogai, annak védelme (emberi méltóság és személyiségi jogok, a gyermekek jogainak védelme) ütköztetése szükséges.

Megállapítható, hogy amennyiben a bíróság a tárgyalásról a nyilvánosságot a közérkölc, kiskorú, a fél személyiségi jogainak védelme érdekében, valamint Pp. XV-XVIII. fejezeteiben szabályozott eljárásban, illetőleg külön törvényben meghatározott eljárások során az ügyfél kérelmére zárja ki, a jelenlegi szabályozás csak a bírósági szervezetre nézve tartalmaz kötelező rendelkezéseket (mikor, milyen feltételek fennállásakor zárható ki a nyilvánosság a tárgyalásról, ez esetben felvilágosítás kinek, milyen módon adható). A jegyzőkönyv másolat jogosult általi kikérésével (mely kérelem, megjegyzendő, a

jegyzőkönyv másolat elektronikus úton történő megküldésének lehetősége bevezetésével jelenleg szinte már kivétel nélkül - bonyolultabb, elszámolást tartalmazó ügyekben mindig - előterjesztésre kerül), annak felhasználásával bármely adat megismerhetővé válik (elég arra gondolni, nem egyszer kezdi a tanú úgy a vallomását, hogy „olvastam a jegyzőkönyvben....”). Így a bíróságot terhelő kötelezettségek, előírások maradéktalan betartásával sem biztosított a perben részt vevő személyek (személyes) jogainak védelme.

Ezen eljárások során a nyilvánosság kizárása nem érvényesül teljes körűen, mivel tárgyaláson kívül az információ megszerzhető, felhasználható. Ezen ellentmondás (mely szerint tárgyaláson védjük a személyes adatokat, de a kikért jegyzőkönyv másolat felett a jogosultnak szabad rendelkezési joga van) feloldása szükséges. A feladat, ezen belül az egymással konkuráló alapjogok (a bírósági eljárás nyilvánossága, alapvető személyi jogok védelme) közötti egyensúly megteremtése a jogalkotóra vár.